

Datum
2017-10-02

Dnr
KS 2017/1167-340

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Er ref/dnr: M2017/01639/R
m.registrator@regeringskansliet.se

Remissvar Miljö- och energidepartementet dnr: M2017/01639/R Vattenmiljö- och vattenkraft

Bakgrund

Arvika Kommun (nedan Kommunen) har genom sitt bolag Arvika Teknik AB verksamhet inom områden såsom elnät, vatten och avlopp, fjärrvärme och kraftproduktion. Sistnämnda del bedrivs inom bolaget Arvika Kraft AB som äger och driver 17 vattenkraftverk. Utöver detta så innehar bolaget även 14 dammar som inte det bedrivs någon kraftproduktion vid. Kommunen ingår inte i den lista över organisationer och bolag som har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över det PM som Miljö- och Energidepartementet tagit fram (nedan PM:en). Kommunen är dock av uppfattningen att PM:en innehåller förslag till lagändringar som i mycket stor omfattning kommer att påverka kommunens olika verksamhetsgrenar om lagändringarna genomförs. Kommunen anser vidare att PM:et saknar analys av ett antal viktiga frågor, vilka berörs nedan. Av denna anledning har Kommunen valt att inkomma med ett yttrande.

Sammanfattning

Kommunen anser att nuvarande förslag har goda intentioner och att det finns positiva aspekter med förslaget. Upplägget som föreslås riskerar dock att leda till omfattande nedläggningar och utrivningar av småskalig vattenkraft. Detta beroende på den lagstiftningsteknik som har använts och som slår mycket hårt mot just småskalig vattenkraft. Detta är en mycket allvarlig risk som om den blir allvar riskerar att leda till omfattande samhällsproblem, framförallt lokalt. Den småskaliga vattenkraftens fördelar och tillskott till samhället är inte korrekt analyserade i aktuell PM anser kommunen, detta kraftslag innebär långt mer fördelar än vad som anges. Det rör sig inte minst om frågor som gäller krisberedskap, minskade risker för översvämningar samt stor positiv lokal påverkan på elnätet. Dessa aspekter är så pass omfattande att de måste ingå vid såväl framtagandet av förslag på regler som inom ramen för prövningen i varje unikt fall.

Av denna anledning så avstyrker kommunen det av Miljö- och energidepartementet framtagna förslaget. Fortsatt utredning av reglernas påverkan måste genomföras så att frågan behandlas på ett korrekt sätt.

Utveckling av yttrande

Det system som PM:et föreslår innehåller en stor rad ändringar mot dagens system. Det införs i princip en helt ny typ av prövning i form av omprövning för att tillskapa moderna miljövillkor. Att alla vattenkraftverk i Sverige ska ha ”moderna miljövillkor” är i sig något man kan ha olika uppfattningar om men kommunen kan ändå sympatisera med grundprincipen som även fastslås i Energiöverenskommelsen. Det saknas dock helt skäl att med ledning vare sig i Energiöverenskommelsen eller i Ramvattendirektivet (nedan RMV) tillskapa en ordning där det sker en kontinuerlig omprövning av vattenkraften. I denna del av PM:en menar kommunen att förslaget uppvisar uppenbara brister i form av motivering. Det framgår i grunden inte av Energiöverenskommelsen att vattenkraften ska omprövas kontinuerligt, det som anges är endast att vattenkraften ska ha moderna miljövillkor. Det är det som det finns en bred politisk majoritet kring och det är som sagt inget som kommunen har något emot. En kontinuerlig prövning saknar dock helt behov, den tekniska utvecklingen av vattenkraften är inte alls lika dynamisk som den är för olika typer av miljöfarlig verksamhet. Tekniken i sig är relativt enkel och kommer troligen att förbli så under överskådlig framtid. Den utveckling som generellt sker är att gammal teknik byts ut mot ny, att automatisering ökar till följd av möjligheter att fjärrstyra med hjälp av bredband och allmänna effektökningar när nya delar installeras. Vissa av dessa ändringar är tillståndspliktiga och kommer så även att vara även om de nu aktuella reglarna införs. Att notera är vidare att förslaget även innehåller regler som skärper tillståndsplikten och vad som sak prövas då ändringar ska göras. Att då införa en regel om kontinuerlig omprövning kommer endast medföra stora ekonomiska pålagor på en bransch som redan idag kämpar hårt med lönsamheten.

Positiva aspekter med förslaget är att den s.k. nationella prövningsplanen (nedan NPP) kan komma att skapa ett lugn inför de prövningar som ska genomföras. Att verksamheten får fortsätta att bedrivas fram till prövning ska ske är ytterst välkommet och gör även att det helt saknas behov av att från länsstyrelsens håll driva frågan om tillståndsprövning. Ytterligare bra delar av förslaget är att NPP troligen kommer att skapa en större enhetlighet nationellt kring dels bedömningar i sak och dels vilka objekt som är prioriterade. Dock innehåller NPP som det är i dagsläget extremt lite inflytande för verksamhetsutövarens del. Denne har inte rätt att vare sig delta i arbetet med NPP eller överklaga beslutet om NPP. Detta gör att verksamhetsutövaren helt är överlämnad i händerna på ett antal myndigheter och deras beslut. Då beslutet om NPP kommer att få mycket långtgående konsekvenser för verksamhetsutövarens verksamhet så är detta inte en lösning som är i linje med vad som annars är brukligt inom offentlig rätt. Inskränkande beslut måste kunna gå att överklaga på något sätt och det saknas helt skäl till varför inte detta ska vara möjligt här.

Vidare så kan konstateras att verksamhetsutövarna sitter med en enorm kunskap kring dels själva vattenkraftverket och dels det vattendrag som de bedriver sin verksamhet i. Att helt ignorera denna kunskap vore direkt felaktigt anser kommunen. Kommunen anser därför att förslaget i denna del måste ändras så verksamhetsutövarna blir en part i arbetet med att ta fram NPP.

När det gäller de kanske mest påverkande delarna av förslaget så är det enligt kommunen de aspekterna som rör hur miljö kvalitetsnormerna (nedan MKN) ska införlivas i prövningsprocesserna och vilka konsekvenser detta får. Såsom systemet som föreslås i PM:en är uppbyggt kommer MKN att vara extremt styrande för möjligheterna att erhålla tillstånd och vilka villkor som meddelas. Domstolen får inte meddela tillstånd som kan medföra att en MKN påverkas negativt. Vidare tas den s.k. rimlighetsregeln i 2 kap. 7 § MB bort i aktuell typ av prövningar vilket gör att i grunden orimliga villkor kan ställas på verksamhetsutövaren. Slutligen kan denna del av förslaget även sägas innefatta att vid prövningen av en verksamhet så kan domstolen komma fram till att verksamheten är oförenlig med gällande MKN. Detta kan då resultera i att utrivning av anläggningen ska ske. Detta är klart negativa delar av förslaget som riskerar att slå mycket hårt mot vattenkraften, framförallt den småskaliga. Det regelverk som föreslås kommer troligen att medföra stora utrivningar som annars inte skulle ha genomförts. Detta då de regler som införs kommer att medföra en ordning som gör det oerhört svårt att förhålla sig till MKN och de övriga bedömningar som är gjorda av aktuella sektorsmyndigheter. Detta är en form av överimplementering av reglerna i RMV som saknar faktisk grund i direktivet, så pass stränga och omfattande regler är helt enkelt inte nödvändiga.

Oavsett hur man ser på den regelmassa som föreslås, om man anser att den är bra eller dålig, så måste det vara en allmän slutsats att införs reglerna så kommer det att leda till en klar ökning av antalet utrivna småskaliga vattenkraftverk. Konsekvenserna för detta har vad kommunen kunnat se i PM:en inte analyserats eller berörts på något egentligt sätt alls. Det anges endast kort att någon större utrivning av vattenkraften inte kommer att ske, en bedömning som kommunen inte alls delar. Frågan om utrivning av vattenkraftverk är inte bara en fråga om att riva och plocka ner ett kraftverk med eventuell tillhörande damm. Konsekvenserna kan lokalt vara enorma på alla sätt och vis. Detta beror mycket på att anläggningarna har varit på plats under mycket lång tid. Den småskaliga vattenkraften har oftast anor som går mycket längre än bara själva kraftverket, det kan ha funnits sågar och hammare på platsen eller i vissa fall en kvarn som utnyttjat vattnet som drivkraft. Det är inte ovanligt att man på dessa platser kan spåra mänsklig verksamhet så långt tillbaka som till medeltiden och vissa fall ännu längre. Detta leder ofrånkomligen till att såväl naturen som övrig bebyggelse har inrättat sig efter att det finns en reglering i vattendraget. Hus är byggda efter en stabil vattenlinje som även vid höga flöden kan kontrolleras. Hantering av spillvatten och andra kommunala vattenfrågor är dimensionerade utifrån utgångspunkter som också bygger på att fördämningar tar hand om delar av flödena vid stora vattenmassor.

Hela städer är anlagda utifrån dessa premisser och där är inte kommunen annorlunda mot många andra städer. Staden har ett utsatt läge och har av denna anledning tvingats investera i att anlägga dammar, ett s.k. översvämningsskydd, för att kunna hantera ökade regnmassor. Detta i takt med att väderförändringar medför att regnmassor kommer att komma mer oregelbundet. Att då i detta sammanhang föreslå regler som riskerar att leda till utrivning av dammar och annan infrastruktur som kan hantera stora vattenmassor vore direkt problematiskt anser kommunen. Bolaget efterlyser en klart mera genomgående konsekvensanalys av det nu aktuella förslaget, i annat fall anser kommunen att det ger en felaktig bild av kommande konsekvenser. Åtminstone måste denna aspekt klart ingå vid antagandet av NPP. En självklar part i detta vore MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) som sitter på stor kompetens i frågor som gäller riskanalyser. MSB borde rimligen vara en av de centrala myndigheterna som har att ta fram NPP, vilket således bör ändras i förslaget.

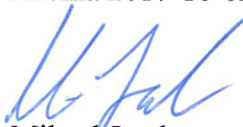
Vidare så kan kommunen konstatera att förslaget innehåller skrivningar som ger en missvisande bild av den småskaliga vattenkraftens bidrag till samhället. Det talas i förslaget om att bidraget i form av s.k. reglerkraft kan ha en betydelse vid bedömningar enligt lagförslaget. Dock relateras reglerbidraget enbart till storleken på anläggningen i fråga i ett nationellt perspektiv. Detta då man relaterar frågan till den PM som tagits fram av HaV, SvK och STEM benämnd Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet (ER 2016:11). Rapporten utgår enbart från ett nationellt perspektiv och resulterar i att all småskalig vattenkraft bedöms ha marginell påverkan på reglerbidraget. Detta är visserligen korrekt på ett nationellt plan men på ett lokalt plan ser saken helt annorlunda ut. Som exempel kan här nämnas den situation som råder inom kommunen och dess bolag. Arvika Kraft AB äger alltså 17 vattenkraftverk varav 16 är igång. Detta ger en stor påverkan på elnätet lokalt då vattenkraften tillser att nätet balanseras i så hög grad som möjligt. Nyttan av detta är svår att mäta nationellt då det är en så pass liten del, men lokalt för kommunen och dess innevånare har den klart gynnsam effekt. Detta är något som helt verkar ha glömts bort i PM:et och visar att man inte kan göra det så enkelt att bara bedöma vattenkraften från ett nationellt perspektiv.

För kommunen och dess innevånare är vattenkraften mer än bara energiproduktion. Att kommunen äger och driver vattenkraftverk har med långt fler saker än att det bara ska produceras energi. Till att börja med rör det sig om helt fossilfri energialstring, vilket är mycket positivt för samhället. Som får anses framgå av Energiöverenskommelsen är detta en mycket central aspekt för vattenkraften och den måste beaktas i alla led, inte bara på nationell nivå. Vidare medför vattenkraften att kommunen får ett ökat mått av robusthet för det fall att allvarig samhällskris skulle uppstå. Då kommunerna numera kommer att ha ett stort ansvar för krishantering så är vattenkraften en central del i att tillse att beroendet av ett fullt fungerande elnät minskar. Småskalig vattenkraft kan generellt i kristider köras i form av s.k. ödrift där delar av ett elnät får ström från ett närbeläget kraftverk.

Möjligheterna till detta varierar självklart även inom det bestånd av kraftverk som Arvika Kraft AB förfogar över men bara den grundläggande möjligheten är tillräckligt viktig för att den också måste beaktas när ett vattenkraftverk ska bedömas. Tekniken som används vid kraftproduktionen är vidare i grunden väldigt enkel och ställer inte alls samma krav på kringliggande säkerhetssystem och styrning som andra kraftslag såsom kärnkraft och värmekraftverk. Risken för yttre störningar är således klart mindre än många andra kraftslag. Vattenkraften måste således, även i fråga om småskalig vattenkraft, bedömas utifrån fler premisser än vad som framgår av PM:en.

Naturvård är viktigt och det är inte frågan om att vattenkraften på något sätt ska få en gräddfil vid prövningar. Dock är de grunder om PM:en baserar sin lagstiftning på alltför förenklade. Frågan om vattenkraftens vara eller inte vara handlar inte bara om ett antal kraftverk. Det handlar om mycket mer än så, det berör fundamenten i hela samhället som om de ruckas kan få långtgående konsekvenser. Då sådana analyser helt saknas i aktuell PM så måste kommunens inställning vara att förslaget behöver omarbetas och fler aspekter måste få genomslag när kommande prövningar ska ske.

Arvika 2017-10-02

Mikael Jareke
Kommundirektör

Peter Söderström
Ordf, kommunstyrelsen